

УДК 009:168.522

**SCIENTIFIC EFFECT OF ARTISTIC ACTIVITY
НАУКОВИЙ ЕФЕКТ ХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ****Afanasiev O.I. / Афанасьєв О.І.***d.f.s., prof. / д.ф.н., проф.**National University "Odesa Polytechnic", Odessa, Shevchenko, 1, 65044**Національний університет «Одеська політехніка», Одеса, пр.Шевченко 1, 65044*

Анотація. В роботі розглядається дисциплінарні і трансдисциплінарні ситуації у сучасному мистецтві, коли художник стає дослідником і вченим. Феномен художника-науковця дає плідні результати, але водночас ставить низку питань, зокрема, філософсько-методологічних.

Ключові слова: наука, мистецтво, трансдисциплінарність.

Abstract. The paper examines disciplinary and transdisciplinary situations in contemporary art when an artist becomes a researcher and a scientist. The phenomenon of the artist-scientist yields fruitful results, but also raises a number of questions, in particular, philosophical and methodological ones.

Key words: science, art, transdisciplinarity.

Вступлення.

Наука і живопис досить різнопорядкові явища зі своїми власними ідеалами і нормами. Проте сучасна ситуація у живопису нерідко вимагає від художників займатися науковими дослідженнями. Чи дійсно це дає відповідний ефект?

Основний текст.

Художника як дослідника і навіть науковця можна розглядати у різних зрізах: дисциплінарному, міждисциплінарному, трансдисциплінарному. У дисциплінарному виміру художник займається своїм прямим призначенням, виконує професійну роботу тобто малює. Якщо він аматор, а не професіонал, все одно він працює у відповідному дисциплінарному руслі. У міждисциплінарному виміру він стає одночасно на інші професійні рейки, коли організує виставки, блоги, архіви. Нерідко це потребує наукових знань, і художники захищають дисертації, пишуть наукові тексти, стають науковцями. Суттєво, що вони досліджують свою мистецьку діяльність чи твори колег вже як науковці, як економісти, менеджери, історики, культурологи тощо. Це ознака сучасності. Тобто, сучасний художник повинен вміти не тільки малювати, але й досліджувати і писати про це. Є навіть приклади того, що художники мають десятки наукових публікацій стосовно лише однієї своєї картини.

Трансдисциплінарність проявляється тоді, коли якийсь мистецький проект об'єднує художників і інших професіоналів заради оновлення, скажімо, зруйнованого чи занедбаного міського середовища, де важливою початковою складовою є саме дослідницька робота, перш за все художників [3]. Це відносно нове явище, в сучасному культурному житті, яке налічує лише кілька десятиріч, коли мистецькі проекти включають дослідницьку діяльність. Можна згадати Міжнародний центр сучасного мистецтва XXI сторіччя PinchukArtCentre у Києві. Він, серед іншого, має дослідницьку платформу, метою якої є дослідження мистецьких практик, збереження, каталогування,

архівування та переосмислення українського мистецтва. Цікавою ініціативою є Колектив конкретних дат, який виник у 2015 року як художня група, що працює з різноманітними практиками комеморації. Зокрема, Колектив конкретних дат прагне глибшого розуміння публічних святкувань, їхньої ролі як в повсякденності, так і в ідеологічних і стратегічних наративах, що явно має і науковий, і практичний сенс [2].

Поки важко сказати, чи це лише мода, чи стала тенденція. Проте феномен художника-науковця дає плідні результати і стає об'єктом дослідження, хоча сумнівів і питань виникає багато. Серед них: чи такі наукові дослідження художників дійсно і завжди мають наукову цінність, тобто відповідають науковим ідеалам і нормам. Бо іноді результатом дослідження є лише опис технічних параметрів якоїсь мистецької новинки, і невігласи називають це наукою. В умовах небувалої спеціалізації наукового знання, розмивання кордонів між наукою і наненаукою, і навіть лженаукою, професіоналізмом і аматорством, наукою іноді вважають досить сумнівні речі [1]. Невідомо також, чи краще художник оцінить свою чи чужу роботу, ніж професійний культуролог чи економіст. Але згаданий феномен художника-дослідника і художника-науковця, зокрема у трансдисциплінарних проектах у будь-якому разі є цікавим і деякі проекти такого роду мають практичне і наукове значення і гарні перспективи. Звісно, крім ентузіазму це потребує розумних, освічених, некорумпованих чиновників, гарного фінансування, професійних виконавців. Але шлях осилить лише той, хто йде.

Науковий і науково-технічний контекст мають і деякі нововведення в сучасному мистецтві, які, зокрема пов'язані також і з розумінням того, що не лише виставки є реалізацією і демонстрацією творчих здобутків. Йде пошук нових каналів демонстрації своїх творів і платформ зв'язку з глядачами. Це можуть бути блоги, електронні архіви, сайти і інші різноманітні форми і засоби комунікації у соціальних мережах. Зараз художнику нерідко навіть не потрібні майстерні, фарби і інше традиційне обладнання. Він може малювати на смартфоні, а потім, під певний проект відтворити це в журналі для публікації, чи в електронному архіві і на сайті чи у блогу, тобто не обов'язково на живописному полотні для виставки. Так з'являються «хмарні» художники, які накопичують свої твори на інтернетовій хмарі.

Неабияке значення має наукове дослідження впливу художнього доробку на глядача. Скільки часу глядач проводить біля твору, чи залишається в нього лише візуальне відчуття, чи розуміння, як саме він його розуміє? Для цього треба скласти і обробити статистику, знати психологію сприйняття, соціологію опитування та інше. Тобто, художнику часто потрібно дослідити і те, що за рамками творчості, але важливо для творчості. І це може передувати майбутньому твору, чи навпаки, проводитись після завершення і оприлюднення, а дослідження може бути виконано у самих різних дисциплінах: економічних, політичних, технологічних, фізико-хімічних, естетико-філософських тощо.

Важко уявити ту сферу, яка буде непотрібною для дослідження в плані подальшого використання в живописному акті. Прикладом може бути робота

Аліси Йоффе «Скажи, що ти мій раб і що ти любиш мене». Це зображення кількох прямокутників одного кольору у певному порядку. Художниця використала фарби різної вартості і різної якості. Вони нанесені на полотно в порядку зростання якості фарби. Фарби з часом будуть псуватися по-різному, в залежності від якості, і, відповідно, ціни. Дешеві фарби лягають нерівним шаром, швидко вицвітають, обсипаються. Загалом постає кілька важливих питань, які також можна викласти в порядку зростання загальності і важливості для мистецтва, науки, філософії. По-перше, суто практичне, хто з виробників фарби кращий, по-друге, як пов'язана ціна продукту з його якістю, чи може бути дешевий продукт якісним, по третє, що визначає збереження у часі художніх творів, по-четверте, чи справді ціна визначає якість і довговічність і якій зв'язок між фінансуванням та продукуванням мистецтва, по-п'яте, як пов'язані назва і смисл того чи іншого твору, по-шосте, яка інтерпретація глядача чи критика є ідентичною авторському задуму, по-сьоме, чи може дослідник розуміти твір краще за автора?

Висновки.

Таким чином, все більше художників повинні ставати дослідниками і навіть науковцями, що породжує багато різноманітних питань, зокрема, методологічних: наскільки результати таких досліджень відповідають науковим нормам, як поєднати мистецькі і наукові критерії тощо. Очевидно, що феномен художника-науковця потребує подальшого аналізу.

Література

1. Афанасьєв О.І., Василенко І.Л. Трансдисциплінарність і професіоналізм // Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 2 (26). Гуманітарний дискурс: дисциплінарність, міждисциплінарність, трансдисциплінарність. Одеса: Акваторія, 2016. 208 с. С.8-18.
2. Калита Н. Павло Хайло про того, хто такий художник-дослідник та що таке колективність. 2020. URL: <https://supportyourart.com/conversations/hajlo/>
3. Лозовий Л. Синергія і залюднення: три історії про зв'язки будівельного капіталу з мистецтвом. 2020. URL: <http://korydor.in.ua/ua/stories/synerhiia-i-zaliudnennia-try-istorii-pro-zv-iazky-budivelnoho-kapitalu-z-mystetstvom.html>